

WILCZEK, NIESIOŁOWSKI, JACORZYŃSKI - ZNANI PLESZEWIANIE Z POMNIKA

Zespół Redakcyjny, Robert Kulig, Paweł Jakubowski

W obiegowej opinii rok 1283 jest kojarzony z nadaniem przez Przemysła II praw miejskich Pleszewowi. W istocie dokument z roku 1283 jest pierwszym zachowanym w źródłach pisanych przekazem dotyczącym Pleszewa. Użyta forma przekazu, *civitas Plessov*, znaczyć może, że w tym czasie Pleszew posiadał prawa miejskie, lub też stopień rozwoju osady był na takim poziomie, że w praktyce Pleszew za miasto ówczasem uważano¹.

W żadnej jednak dotychczasowej lokalnej publikacji nie została zamieszczona pełna treść tegoż dokumentu. Zespół Redakcyjny uznał, że tak dla celów badawczych, jak i dokumentacyjnych, warto go przytoczyć:

„Przywilej dla miast w rejonie kaliskim”. Przekład polski z oryginalnego tekstu łacińskiego w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie, dokumenty miast, sygn. 6458. Tłumaczenie St. Nawrocki.

Przemysław II, książę poznański i kaliski postanawia 2 października 1283r., aby miasta w rejonie kaliskim wzorowały swoje prawa na Kaliszu.

„Ponieważ zachodzące obecnie wydarzenia z czasem podlegają przeinaczeniom, przez które zdążają do zapomnienia, konieczne jest utrwalenie tych wydarzeń przy pomocy autorytetu pisarzy i dla pamięci świadków, aby nie wymknęły się z upływem lat. Niech zatem pozna tak czas obecny jak i potomność, że my, Przemysław, z Bożej Łaski książę poznański i kaliski, uznajemy niniejszym pismem publicznie oświadczając, że dla złagodzenia braków i niedostatków wiernych naszych mieszczan w Kaliszu wyznaczymy wszystkie miasta i miasteczka w okręgu kaliskim i jego granicach, określonych przez tychże naszych wiernych, aby prawa swoje sądowe przyjmowały od nich, i postanawiamy, aby tam też, a nie gdzie indziej, odprawić publicznie sądy.

Najpierw zatem chcemy, aby nasze miasto Konin wszystkie prawa swoje u nich przyjmowało. Po drugie Nowe Miasto, które zbudował Mikołaj, podobnie wyznaczamy do naszego miasta Kalisza, aby w nim upomniało się o prawa sądowe. Oprócz tego miasto Pleszew i miasto Żerków, Kotlin, Orla, Ostrzeszów, miasto nasze w Kępnie, oprócz tego miasto nasze Tanków i Wieluń, gdy dostaną się do naszych rąk, podobnie miasto nasze Bolesławiec, gdy znowu wróci do naszych rąk, wyznaczamy również do naszego miasta Kalisza, ponieważ praw swoich żaden wprzód nie przyjął. Chcemy także, aby wszystkie wsie należące do tychże miast podlegały temu prawu, co wymienione miasta. Chcemy oprócz tego, aby wszystko, co od czasu naszego przywileju w okręgu kaliskim będzie nowo założone, podlegało wymienionym prawom i aby otrzymało swoje prawa z Kalisza, jak inne miasta.

¹ Zob.: *Dzieje Pleszewa*, red. Drozdowski M., Kalisz 1989, s. 24 - 25.

O granicach zaś ziemi naszej takie składamy oświadczenie: z jednej strony granica między nami a ziemią księcia wrocławskiego, z drugiej zaś strony aż do rzeki, która potocznie nazywa się Wartą. Cokolwiek, jak powiedzieliśmy, w tych granicach byłoby wybudowane, czy to miasto, czy wieś, praw swoich domagać się mają od Kalisza. Gdy zaś umiłowani nasi wierni mieszczanie w Kaliszu, których nasz przywilej, tak jak i nas dotyczy, w zakresie honoru i jego łaskawym realizowaniu będą powolni oraz wierni, specjalnie jak się godzi z umiłowaniem dajemy tym przywilejom uroczyste uprawnienie, aby wszystkie miasta, wsie i miasteczka - jak wspominaliśmy - o prawa swoje dopytywali się u nich. Chcemy, aby wszystkie postanowienia, jakie wydadzą wymienieni nasi wierni mieszczanie z Kalisza, o ile będą je potwierdzać swoimi przysięgami, pozostały nienaruszalne i nie były przez nikogo ponownie stwierdzone. Postanawiamy również, jakkolwiek sędziogo wyznaczamy naszemu miastu w Kaliszu, aby żadne sprawy nie były rozpatrywane gdzie indziej i aby od jego wyroku nikt nie odważył się kiedykolwiek odwołać do innego sędziego.

To wszystko umiłowanym wiernym naszym mieszczanom w Kaliszu z łaskawości naszej przekazujemy uroczystie, ponieważ jest on głową i zwierciadłem ziemi naszej, chcąc, aby te nasze przywileje przechodziły stale na dziedziców tych do naszych mieszczan. Świadckami tej sprawy są: Herkenbold - dowódca naszego wojska, Czechosław - cześnik, pan Wojciech - komornik. Poza tym działo się to w obecności naszych mieszczan Henryka - wójta z Bytomia, Bertolda - przełożonego rajców, Ekharda z Namysłowa, Jeskona z Namysłowa, Tylona z Tłokini, Teodoryka z Krakowa, Michała - ławnika, Waltera Stiulera, Fryderyka Reora, Arnolda Krechilera. Aby zaś uroczystość naszego przywileju nie była podważana i była silna, kazaliśmy umocnić niniejsze pismo środkiem obronnym, jakim jest nasza pieczęć.

Działo się to Roku Pańskiego 1283 w szóste nony października".

Szczególny i wyjątkowy w historii naszego miasta był rok 1983. Do dnia dzisiejszego w świadomości części mieszkańców naszego miasta, rok ten kojarzy się, jako rok obchodów 700 — lecia miasta. Bogaty program obchodów² spowodował, że jubileusz ten na stałe przejdzie do historii Pleszewa. Część z wówczas podjętych działań są widoczne do dnia dzisiejszego i służą mieszkańcom nie tylko Miasta i Gminy Pleszew, ale również całego powiatu³.

Z okazji i dla upamiętnienia 700-lecia Pleszewa w centralnym punkcie miasta - w Rynku wykonano granitowo-betonowy obelisk. Projekt stworzył kaliski artysta A. Ozimina, zaś wykonania podjął się pleszewski rzemieślnik Mieczysław Borkowski. Od strony zachodniej znajduje się płaskorzeźba Przemysła II i napis: „700-lecie historii miasta Pleszewa”. Na drugiej stronie herb Pleszewa i napis: „Wpisani w historię miasta: Józef Wilczek, Kazimierz Niesiołowski, Włodzimierz Jacorzyński”⁴. Na obelisku znajduje się również informacja o fundatorach: „(...) wierne swemu miastu rzemiosło jako symbol więzy i jedności”.

W zamyśle organizatorów jubileuszowych uroczystości było wyeksponowanie na obelisku, nie tylko Przemysła II, ale również wybitnych i zasłużonych mieszkańców Miasta. W każdym okresie istnienia Pleszewa można znaleźć nazwiska tych osób, które w sposób szczególnie i wyjątkowy zasłużyły się dla jego rozwoju. Stąd też wybór osób, które należało umieścić na obelisku był trudny i budził wiele emocji⁵.

² Zob.: Program obchodów 700-lecia Pleszewa 1283-183, Pleszew 1983; Informator 700 lecia Miasta Pleszewa.

³ Szerzej zob.: J. Piasecki, Pleszew 1983-1993. Okiem kronikarskim, Pleszew 1993, s. 20-42 oraz literatura tam cytowana.

⁴ S. Bródka, Miejsca pamięci narodowej Ziemi Pleszewskiej, Pleszew 1986, s. 33.

⁵ J. Piasecki, Spór o miejsce w historii, „Ziemia Kaliska”, 1983, nr 22, s. 9.

Odślonięcia pomnika, na którym w efekcie uwieczniono wspomniane wcześniej nazwiska Józefa Wilczka, ks. Kazimierza Niesiołowskiego oraz Włodzimierza Jacorzyńskiego dokonano 8 czerwca 1983 roku. W obecności mieszkańców Pleszewa, uroczystego odślonięcia dokonali ks. kanonik Julian Badziński (ówczesny proboszcz parafii pw. Ścięcia Św. Jana Chrzyciela), Marian Straburzyński (wówczas przewodniczący Miejsko-Gminnej Rady Narodowej) oraz Mieczysław Kołtuniewski (wówczas Naczelnik Miasta i Gminy Pleszew).

Józef Wilczek

Spośród wymienionych na obelisku osób najmniej informacji jest na temat Józefa Wilczka. Wiadomo, że był szewcem, który w roku 1765 został burmistrzem Pleszewa⁶. Nazwisko Wilczka pojawia się przede wszystkim w kontekście ukazania znaczenia i roli jaką odgrywało w Mieście rzemiosło, a zwłaszcza cech szewski⁷. J. Wilczek nie był jedynym szewcem będącym „włodarzem” miasta. Już w wieku XVI stanowisko burmistrza piastował Michał Belda. Także część rajców miejskich pochodziła z cechu szewskiego. Rozwój cechu szewskiego widoczny jest na przykładzie stale wzrastającej liczby szewców. W XVII wieku było ich 12 (więcej niż Kalisz, który miał „tylko” 11), podczas gdy w końcu XVIII wieku (1793r.) już 52 (razem z garbarzami), zaś w 1912 — 130 szewców. Tym samym cech szewski stał się wówczas największym w mieście⁸.

Sytuacja ta jednak uległa zmianie, zwłaszcza w wieku XX. W okresie II RP (1918-1939) cech szewski zaczął przeżywać poważne trudności, głównie związane z konkurencją towarów gotowych. W roku 1934 członków cechu szewskiego było już tylko 32⁹.

Obecnie w ewidencji działalności gospodarczej Urzędu Miasta i Gminy jest tylko 2 szewców.

Robert Kulig

Ks. Kazimierz Niesiołowski (1872-1949)

Każda nawet najmniejsza miejscowość posiada swoich lokalnych bohaterów, postacie wybitne i barwne, które nie są lub nie powinny być zapomniane. W przypadku Pleszewa osobą, która położyła olbrzymie zasługi w podnoszeniu na wyższy stopień życia społecznego i kulturalnego był ks. Kazimierz Niesiołowski.

Przyszedł na świat w miasteczku Mrocza 06.II.1872r. w rodzinie dzierżawcy dóbr Andrzeja Niesiołowskiego i Heleny z Bogusławskich¹⁰. Po ukończeniu szkoły elementarnej w 1883r. podjął naukę w gimnazjum w Bydgoszczy uzyskując maturę w 1892r.¹¹ Zdobywszy świadectwo dojrzałości wstąpił do seminarium duchownego w Poznaniu. Świecenia kapłańskie

⁶ F. Kryszak, *Dzieje Miasta Pleszewa na podstawie źródeł historycznych, Pleszew 1938, s. 49.*

⁷ Zob.: F. Kryszak, *op. cit.*, s. 49; H. Galon, *Pleszew - dawne miasto szewców, „Ziemia Kaliska” 1986, nr 39, s. 9; M. Wolniak, Wyznaczanie, wybieranie, głosowanie, „Gazeta Pleszewska” 1991, nr 10, s. 11.*

⁸ *Dzieje Pleszewa, op. cit.*, s. 63-68 oraz 109.

⁹ *Ibidem s. 218-219.*

¹⁰ *Wielkopolski Słownik Biograficzny, Warszawa-Poznań 1983, s.516.*

¹¹ *Ibidem s.516.*

otrzymał 28.VI.1896r. z rąk arcybiskupa Floriana Stablewskiego.¹² Skierowano go do Pleszewa, gdzie w miejscowej parafii objął funkcję wikariusza. Był nim w latach 1896-1900. Dnia 02.VII.1900r. został jej komendantem-substytutem. Instytucja kanoniczna nastąpiła 24.X.1901r.¹³ Gdy został proboszczem rozwinął na terenie parafii bardzo szeroką w zakresie problematyki i owocną w następstwach działalność duszpasterską, społeczną i kulturalną. Proboszczem był do 1949r., z przerwą w latach 1941-45 (więziony i przesiedlony do Generalnej Gubernii).¹⁴ Zmarł 05.XI.1949r. i został pochowany na miejscowym cmentarzu.¹⁵

Ksiądz Kazimierz Niesiołowski inicjował działalność towarzystw wstrzemięźliwości i organizacji charytatywnych. Wskrzesił w 1898r. tutejsze Bractwo Wstrzemięźliwości (zał. 1851r). Po kazaniu głoszonym 02.II.1899r., a mówiącym o trzeźwości złożył uroczyste przyrzeczenie całkowitej abstynencji.¹⁶ Przy jego współudziale założono 12.IX.1902r. Związek Księży Abstynentów na Archidiecezję Gnieźnieńską i Poznańską. Ujął w swe ręce ster tego nowego stowarzyszenia, pozostając jego prezesem aż do 1939r.¹⁷ Następnie przyczynił się do powstania 22.XI.1905r. świeckiej organizacji abstynenckiej pod nazwą Towarzystwo „Wyzwolenie”.¹⁸ W tym samym roku brał udział w Kongresie Antyalkoholowym w Budapeszcie oraz II Zjeździe Polskich Abstynentów w Krakowie, gdzie należał do komitetu organizacyjnego i wygłosił wykład „O ruchu wstrzemięźliwości w Księstwie Poznańskim”.¹⁹ W Pleszewie powołał Towarzystwo „Wyzwolenie” 18.III.1906r.²⁰ Należał do głównych prelegentów. Jego wykłady i odczyty nie ograniczały się tematycznie tylko do szerzenia idei wstrzemięźliwości, ale obejmowały wiele tematów z historii Polski i problematyki nowoczesnego duszpasterstwa. W 1904r. z inicjatywy ks. Niesiołowskiego założono Towarzystwo Pań św. Wincentego a Paulo.²¹ Proboszcz został jego dyrektorem. Dzięki niemu ubodzy i chorzy znajdowali opiekę i pomoc. Wiele serca i troski poświęcał sierotom. Od 1901r. stał na czele Kuratoriumu Domu Sierot i Ochronki w Pleszewie.²² Zakład do 1939r. wychował ponad 700 dzieci. Sferą zainteresowania ks. Niesiołowskiego były nie tylko problemy wstrzemięźliwości i opieki, ale także szersza działalność społeczna. Duchowieństwo pod wpływem encykliki Leona XIII *Rerum Novarum* z 15.V.1891r., głoszącej m.in. prawo do własności prywatnej, sprawiedliwej zapłaty, tworzenia stowarzyszeń i związków zawodowych, rozpoczęło akcję zneutralizowania wpływów socjalistycznych wśród robotników. W Pleszewie 20.XI.1898r. powstało Towarzystwo Robotników Polsko-Katolickich. Patronem towarzystwa został ks. Niesiołowski. Pleszewski duchowny wygłaszał odczyty o kasach chorych, występował w obronie robotników. Inicjował przedstawienia amatorskie, w których brali udział członkowie TRPR.²³

12 Archiwum Archidiecezjalne w Gnieźnie, *akta kościoła i parafii w Pleszewie, sygn.24, Personalia 1896-1919 (dalej AAG-PL.)*

13 Wł. Zientarski, *Zarys dziejów parafii pod wezwaniem św. Jana Chrzcziciela w Pleszewie, mszps, Gniezno 1983.*

14 J. Szyling, *Polityka okupanta hitlerowskiego wobec Kościoła katolickiego 1939-45, Poznań 1970, s.260.*

15 Szerzej na ten temat w pracach: A. Gulczyński, *ks. Prałat Kazimierz Niesiołowski 1872-1949, Pleszew 1995., R. Kulig, Ksiądz Kazimierz Niesiołowski- działalność społeczna i kulturalna w Pleszewie w l. 1896-1939- praca magisterska, Poznań 1987.*

16 N. Cieszyński, *Kościół a nowoczesny ruch przeciwalkoholowy, Poznań 1914, s.107.*

17 J. Nowacki, *Dzieje Archidiecezji poznańskiej, t.II, Poznań-Warszawa-Lublin 1964, s.743.*

18 At. Karwowski, *Historia Wielkiego Księstwa Poznańskiego, t.III, Poznań 1931, s.174.*

19 N. Cieszyński, *Kościół, s.109.*

20 AAG-PL. sygn. 298: *Towarzystwo Abstynenckie Wyzwolenie*

21 *Dzieje Pleszewa, pod red. M. Drozdowskiego, Kalisz 1989, s.171.*

22 „*Wiadomości Parafialne*”, nr.11 z dn. 2.VIII. 1931.

23 AAG-PL. sygn. 108: *Towarzystwo Robotników 1898-1935.*

Duże zasługi położył na polu oszczędności. W 1899r. powołał w Pleszewie „Kasę drobnych oszczędności” przeznaczoną dla dzieci do 14 roku życia.²⁴ Czynnie działał w Banku Pożyczkowo-Spółdzielczym. W 1904r. został wybrany prezesem Rady Nadzorczej Banku. Reprezentował pleszewski Bank Pożyczkowo-Spółdzielczy na Sejmikach Związku Spółek Zarobkowych. Prezesem RN był do 1922r.²⁵ jak stwierdzono w sprawozdaniu z 75-letniej pracy Banku ks. Niesiołowskiemu przede wszystkim zawdzięcza się wybudowanie wspaniałego gmachu banku. Był inicjatorem pracy skautowej na terenie Pleszewa. Pierwsza drużyna powstała w czerwcu 1913r.²⁶ Równie ciekawa była aktywność polityczna ks. Niesiołowskiego. Od 1905r. związany był z Narodową Demokracją, a ściślej z organizacją jej podległą pod nazwą „Obrona Narodowa”.²⁷ Z jej ramienia brał udział w kampanii wyborczej 1908r. ostro występował przeciwko germanizacji. Przykładem może być fakt popierania akcji strajkowej uczniów pleszewskich w 1902r. Udzielał się w akcji protestacyjnej przeciwko ustawie wywłaszczeniowej z 1908r. W 1912r. zorganizował wiec w Pleszewie, na którym mowy mieli głównie Władysław Seyda - o bezprawiach pruskich oraz ks. Niesiołowski mówiący na temat środków samoobrony narodowej.²⁸ Szczególnie aktywny był w 1918r. gdy Polska „wybuchła” i odradzała się. Do ogólnopolskich dążeń, realizacji narodowych aspiracji cegiełkę dołożyło społeczeństwo pleszewskie, którego duchowym przewodnikiem był właśnie ks. Proboszcz. W październiku 1918r. na pleszewskiej plebanii, zawiązany został Tajny Komitet Obywatelski z ks. Niesiołowskim jako przewodniczącym.²⁹ 14.XI.1918r. Komitet Obywatelski ujawnił się i przekształcił w Radę Ludową, która miała przejąć władzę w mieście i powiecie.³⁰ 28.XI.1918r. prezesem Rady Ludowej został ks. Niesiołowski.³¹ Znalazł się także w składzie delegatów mających uczestniczyć w obradach Sejmu Dzielnicowego w Poznaniu od 3-5.XII.1918r.³²

Dnia 6.I.1919r. nastąpiła uroczystość przejęcia władzy przez Radę Ludową. Na 20-cia plenarnych posiedzeń Rady w 18-tu z nich przewodniczył ks. Niesiołowski. Angażował się także w działalność na rzecz polskości w okresie plebiscytowym na Górnym Śląsku, Warmii i Mazurach. Organizował wiece i zbierał składki.³³ W czasie trwania wojny Polski z Rosją Radziecką zgłosił się na ochotnika. 14.VII.1920r. otrzymał zgodę na czasowe objęcie kapelanii wojskowej, a następnie w stopniu kapitana został przydzielony do baonu zapasowego 57 pułku piechoty.³⁴ Brał także udział w kampanii wyborczej do sejmu 1922r.³⁵ Po zamachu majowym aktywność pleszewskiego proboszcza na polu politycznym uległa zmniejszeniu, koncentrując się na uczestnictwie w kolejnych kampaniach wyborczych po stronie Stronnictwa Narodowego, którego był stałym zwolennikiem.

W zakresie działalności kulturalno-oświatowej zwrócić należy uwagę na założenie i funkcjonowanie Ogródka Jordanowskiego. Ks. Niesiołowski biorąc przykład z dr Jordana

24 Wł. Zientarski, *Zarys*.

25 *Sprawozdanie z 75 letniej pracy Banku Pożyczkowo-Spółdzielczego 1872-1947*, s.4.

26 A. Gulczyński, *Harcerstwo pleszewskie do roku 1939*, Pleszew 1986, s.6.

27 J. Marczewski, *Narodowa demokracja w Poznańskim 1900-1914*, Warszawa 1967, s.329.

28 W. Jakóbczyk, *Studia nad dziejami Wielkopolski*, t.III, Poznań 1967, s.193.

29 St. Bródka, *Powiat pleszewski i jego mieszkańcy w czasie Powstania Wielkopolskiego*, w: *Udział społeczeństwa Ziemi Kaliskiej w Powstaniu Wielkopolskim 1918-1919*, pod red. A. Czubińskiego, Kalisz 1978, s.73.

30 *Ibidem*, s.73.

31 *Wykaz członków Rady Ludowej*, odpis w Muzeum Regionalnym w Pleszewie.

32 *Wykaz delegatów na sejm a powiatu pleszewskiego*, odpis w Muzeum Regionalnym w Pleszewie.

33 AAG-PL. sygn. 48.

34 AAG-PL. sygn.24.

35 *Ibidem*

urządził w 1901r. plac gier ruchowych.³⁶ W 1906r. otworzył nowy ogród zwany Parkiem Dzieciątka Jezus, a później Ogródkiem Jordanowskim Dzieciątka Jezus.³⁷ 17.IV.1909r. powołał do życia Towarzystwo Zabaw Ruchowych im. Jordana. Opracował jego statut i program, został także jego prezesem do 1939r.³⁸ Celem towarzystwa była „stała i dobrze zorganizowana opieka nad dziećmi oraz podnoszenie poziomu fizycznego i moralnego wśród dzieci i młodzieży za pomocą zdrowotnych zabaw ruchowych”. W 1925r. założył ogródki działkowe dla dorosłych.³⁹

Ks. Niesiołowski w okresie niewoli i po odrodzeniu był także prezesem Komitetu Powiatowego Towarzystwa Czytelni Ludowych. Z jego inicjatywy pleszewskie TCL urządziło tygodnie książki połączone z wystawami książek. Pierwsza wystawa była zorganizowana w 1918r. a następne w 1928, 1933 i 1938r.⁴⁰

Od 1913r. pełnił funkcję przewodniczącego komitetu powiatowego Towarzystwa Pomocy Naukowej im. Dr Marcinkowskiego.⁴¹ W 1918r. został uznany członkiem honorowym Towarzystwa Oświaty na Śląsku im. Św. Jacka.⁴² Proponowano mu przejście redakcji „Przewodnika Katolickiego”, warunkiem było opuszczenie pleszewskiej społeczności. Propozycję tę odrzucił.⁴³

W wyniku zabiegów księdza powstała w 1909r. w Pleszewie czytelnia dla kobiet, a w 1912r. Stowarzyszenie Kobiet Pracujących.⁴⁴ Na przełomie wieków był wiceprezesem Koła Śpiewackiego.⁴⁵ Bardzo ważną kwestią nurtującą pleszewskiego proboszcza była sprawa budowy Domu Parafialnego. Według założeń dom ten miał służyć jako baza działalności większości organizacji społeczno-kulturalnych. Pierwsze projekty dotyczące budowy pojawiły się jeszcze przed I wojną światową. Jednak władze niemieckie nie udzieliły zgody na realizację tego pomysłu. Plany zostały uwieńczone sukcesem dopiero w latach 30-tych. Budowa trwała od 1931r. i zakończona została w 1934r. Impulsem przyspieszającym budowę było wyznaczenie Pleszewa przez Prymasa Augusta Hlonda na miejsce spotkania z okazji XIV Zjazdu Katolickiego. Dnia 28.VI.1934r. Prymas poświęcił Dom Parafialny im. Ks. Piotra Skargi.⁴⁶

Przedstawione formy aktywności księdza Niesiołowskiego realizowane były przede wszystkim do 1939 roku. Wojna i czas okupacji wpłynęły na ograniczenie działalności pleszewskiego duchownego. W 1941 roku ks. Niesiołowski został aresztowany. Przebywał w Forcie VII, a następnie w Bojanowie. W 1942r. wysłany został do Generalnej Guberni. Powrócił do Pleszewa wiosną 1945 roku. Przyczynił się do naprawy niemal wszystkich budynków parafialnych, a zwłaszcza kościoła farnego, domu parafialnego, wikariatu oraz budynków gospodarczych probostwa. Dokonał także poświęcenia dawnego kościoła poewangelickiego.

36 K. Niesiołowski, *Miejski ogród dla dzieci jako przyczynek do sprawy wychowawczej*, Poznań 1928, s.3.

37 AAG-PL. sygn.301.

38 AAG-PL. sygn.268. *Towarzystwo Zabaw Ruchowych*.

39 AAG-PL. sygn.30

40 K. Niesiołowski, *Szkice i sylwetki z przeszłości Pleszewa*, Pleszew 1938, s.20.

41 AAG-PL. sygn.286. *Towarzystwo Pomocy Naukowej. Działalność Komitetu Powiatowego- Pleszew 1912-1939*.

42 AAG-PL. sygn.24.

43 AAG-PL. sygn. 24. List z 16.VIII.1922 r.

44 *Dzieje Pleszewa*, s.171.

45 A. Szymański, *Z 90 letnich tradycji świątecznych w Pleszewie. Koło Śpiewackie „Lutnia”*, Pleszew 1986, s.2.

46 AAG-PL sygn. 86. *Zjazd Katolicki*.

Wznowił także pracę w instytucjach działających przed wojną. W 1947 roku został honorowym prezesem Banku Pożyczkowo-Spółdzielczego. W 1948 r. wszedł w skład komitetu bibliotecznego mającego przyczynić się do utworzenia biblioteki publicznej w Pleszewie. Zasiadał także w komitecie honorowym 65-lecia Ochotniczej Straży Pożarnej. Podsumowaniem działalności pleszewskiego proboszcza może być opinia wizytacji kanonicznej w 1949 roku. Stwierdziła ona, iż „plebania, dom XX wikariuszy, Dom Katolicki utrzymane są we wzorowym porządku”.⁴⁷ Również pozytywne oceny otrzymał ogród proboszczowski oraz jordanowski.

Ks. Niesiołowski był autorem wielu broszur, książeczek, publikacji (np. „Szkice i sylwetki z przeszłości Pleszewa”). Jego bogate życie zostało uhonorowane przez mieszkańców miasta (Honorowy Obywatel), jak również odznaczeniami państwowymi (krzyż oficerski Orderu Odrodzenia Polski, Krzyż Niepodległości, Złoty Krzyż Zasługi), oraz godnościami kościelnymi (prałat domowy Jego Świątobliwości papieża Piusa XI).

Przypomnienie działalności „wielkiego proboszcza małego miasteczka”⁴⁸ - jak ks. Niesiołowski nazywano; księdza-społecznika, rzecznika prasy organicznej, inicjatora wielu przedsięwzięć o charakterze społecznym i kulturalnym wydaje się konieczne... Nie może przecież zagać pamięć o tak niezwyklej osobowości, której wieloletnia i owocna działalność przyczyniła się do rozwoju kulturalnego naszego miasta.

Paweł Jakubowski

Włodzimierz Jacorzyński (1901-1972)

Nauczyciel, wychowawca, działacz społeczny i kulturalny, reżyser. Urodził się 17 marca 1901 roku w Łączynie k. Nadwórnej, jako syn nauczyciela Erazma Jacorzyńskiego i Emilii z Kropiwnickich. Po odbyciu służby wojskowej i uzyskaniu świadectwa dojrzałości w Państwowym Seminarium Nauczycielskim Męskim w Stanisławowie, w 1924 roku przybył do Pleszewa i 1 listopada tegoż roku rozpoczął pracę jako nauczyciel w Publicznej Szkole Powszechnej Męskiej im. Jana Kasprowicza w Pleszewie (dzisiejszy Zespół Szkół Publicznych nr 1). Od początku swojej pracy pedagogicznej wzbogacał artystycznie okolicznościowe uroczystości szkolne i akademie.

W swojej pracy dydaktyczno-wychowawczej stosował nowatorską na owe czasy metodę - wychowania przez sztukę, co zaowocowało tworzeniem od 1927 roku szkolnych zespołów taneczno - scenicznych, a od 1931 roku reżyserowaniem przedstawień stowarzyszeń młodzieżowych. Dziecięce zespoły, w różnobarwnych i stylowych strojach występowały zarówno przed rówieśnikami, jak i przed dorosłą widownią. Bardzo dobre efekty przynosiła praca nad rozwijaniem zdolności aktorskich dzieci i młodzieży. Dał się wówczas po raz pierwszy poznać jako twórca i reżyser cyklicznych jasełek i „powitań św. Mikołaja”.

Włodzimierz Jacorzyński, oprócz pracy dydaktyczno - wychowawczej, prowadził również ożywioną działalność kulturalną i społeczną. Stał się wybitnym animatorem życia muzycznego i teatralnego na terenie Pleszewa. Był m.in. współzałożycielem Chóru Męskiego „Harmonia”, z którym występował jako solista tenorowy i gdzie kierował zespołem

47 A.Gulczyński, *Ks. Prałat Kazimierz Niesiołowski*, s. 101-103

48 St. Bojarska, *Nasz dorobek kulturalny, cz.I. Wielkopolska, Warszawa 1916*, s.54.

recytatorskim. W uznaniu zasług w pracy na rzecz chóru, otrzymał tytuł Honorowego Prezesa Chóru.

W czasie okupacji został wysiedlony do powiatu opoczyńskiego, gdzie w Marcinkowicach i Myśliborzu prowadził tajne nauczanie i zespół teatralny.

W lutym 1945 roku, po wyzwoleniu, powrócił do Pleszewa i 1 marca rozpoczął ponownie pracę w Szkole Podstawowej nr 1.

Nadal działał jako wielki animator kultury. Był m.in. założycielem i długoletnim prowadzącym (1945 - 1969) Ochotniczego Zespołu Teatru Ludowego, który w 1957 roku przekształcono w Zespół Sceniczny przy Zarządzie Powiatowym ZNP w Pleszewie. W 1955 roku zorganizował i do 1964 roku prowadził również Zespół Sceniczny Pleszewskiej Fabryki Aparatury Przemysłu Spożywczego „Spomasz”.

W 1961 roku inscenizacja „Dziewczynki z zapalkami” wg H. Ch. Andersena, wzbogacona występami tanecznymi, była wystawiona w Teatrze Polskim w Poznaniu.

W 1966 roku założył zespół sceniczny przy Technikum Mechanicznym w Pleszewie, z którym wystawił „Szatana z siódmej klasy” wg Kornela Makuszyńskiego. W tym samym roku reprezentował również ziemię pleszewską na Kongresie Kultury Polskiej.

Włodzimierz Jacorzyński dał się poznać również jako twórca i reżyser wielkich widowisk plenerowych, m.in. „Dożynki” - 1945, „W krainie krasnoludków” - 1946, „Wisło moja” - 1948. Właśnie wielkie widowisko plenerowe „My ze spalonych wsi” zrealizowane wg własnego scenariusza na stadionie sportowym 12 października 1969 roku stało się zamknięciem wieloletniej działalności Włodzimierz Jacorzyńskiego jako reżysera i twórcy teatralnego. Na uwagę zasługuje fakt, że w spektaklu wzięło udział ponad pięciuset wykonawców w różnym wieku i różnych profesji.

Włodzimierz Jacorzyński wyreżyserował ponad 60 tytułów przedstawień, zarówno utworów różnych autorów, jak i własnych kompozycji. Wybór utworów pokazuje, że reżyser nie preferował konkretnej tematyki i nastroju przedstawień, gdyż obok dzieł o poważnej tematyce, dotyczącej niepokojących i bolesnych stron życia i historii, stoją legendy i baśnie, gdzie zło ostatecznie zostaje zwyciężone przez dobro. Reżyserował również widowiska, w których kreowana była fantazja, barwne widowiska pełne muzyki, śpiewu i tańca, widowiska gdzie obok dorosłych mogła występować młodzież, a przede wszystkim dzieci.

W okresie międzywojennym do najwybitniejszych osiągnięć reżyserskich Włodzimierza Jacorzyńskiego należą m.in. „Janko Muzykant” - 1930, „Powrót Taty” - 1930, „A za tego króla Jana” - 1933, a także komedia „Ciotka Karola” T. Brandona - 1934, „Dzielny wojak Symhe Szmil na froncie” - 1935, misterium „Ukrzyżuj Go” Trzywdar - Rakowskiego - 1936, dramat „Knajpa” - Parwego - 1937, „Dziewczynka z zapalkami” H. Ch. Andersena - 1938.

Po wojnie wyreżyserował m.in. „Betlejem polski” L. Rydla - 1946, „Obrazy dramatyczne z czasów okupacji i wyzwolenia” wg własnego scenariusza - 1947, „Latarnika” H. Sienkiewicz - 1949, „Wiesława” wg K. Brodzińskiego - 1949, „Baśkę” - 1950, „Odwety wg L. Kruczkowskiego - 1951, „Wodewil warszawski” - 1952, „Laleczka z saskiej porcelany” - 1956, „Dzikie łabędzie” Andersena w opracowaniu K. Jeżewskiego, „Nowe przygody Szwejka” - 1956 oraz wiele wznowień tytułów z okresu przedwojennego.

Włodzimierz Jacorzyński w 1957 roku był odznaczony Srebrnym Krzyżem Zasługi. Za pracę na rzecz kultury otrzymał nagrodę indywidualną województwa poznańskiego i miasta Poznania na rok 1963. W 1967 roku został wyróżniony przez Ministra Kultury i Sztuki odznaką „Zasłużonego Działacza Kultury”. Otrzymał ponadto złotą odznakę PCK i ZNP. Aktywny do ostatnich dni Włodzimierz Jacorzyński zmarł 21 stycznia 1972 roku w Pleszewie i został pochowany na cmentarzu przy kościele św. Floriana.

Opracowania na temat W. Jacorzyńskiego:

Gulczyński A., Chór Męski Harmonia w Pleszewie pod patronatem Pleszewskiej Fabryki Obrabiarek w Pleszewie. 60 lat działalności artystycznej i społecznej, Pleszew 1983.

Romański W., Wizerunki. Włodzimierz Jacorzyński, „Południowa Wielkopolska”, nr 8, 1965.

Wróblewski B., Sylwetki Pleszewian. Włodzimierz Jacorzyński, „Południowa Wielkopolska”, nr 7, 1983.

Wróblewski B., Amatorzy ruchu teatralnego w Pleszewie 1869 - 1969. Pleszew 1986.

Obelisk upamiętniający 700-lecie Pleszewa.